Hendelsesforløp

Ukom

HVA KAN VI LÆRE ETTER ET DRAP BEGÅTT I PSYKOTISK TILSTAND?

Hendelsesforløp

Publisert 15. desember 2021

ISBN 978-82-8465-020-3

En mann dømmes til tvungent psykisk helsevern etter å ha begått drap på et tilfeldig offer på et offentlig sted. I rapporten omtaler vi mannen som Frank.

Frank har periodevis vært i kontakt med det psykiske helsevernet siden 1991. Han har hatt mange innleggelser i det psykiske helsevernet og har en historie med langvarig og alvorlig rusmisbruk. Det er spesielt i perioder med mye rus at han blir psykotisk og voldelig. De siste årene har han fått legemiddelassistert rehabilitering (LAR) for sin opiatavhengighet, men dette har ikke løst hans sammensatte problemer. Det har heller ikke hjulpet mot misbruk av andre rusmidler.

Før drapsdommen er Frank domfelt 22 ganger, blant annet for vold, ran og trusler. Helsevesenet er også godt kjent med at han kan være farlig. Hans mangeårige fastlege skriver i Franks journal: "Politiet kjenner ham godt gjennom mange år. Han kan alene engasjere flere patruljer ukentlig og når han agerer sender politiet konsekvent to patruljer for å være sikre. Iblant er han bevæpnet. Hans farlighet er udiskutabel."

Ukom har undersøkt omstendighetene rundt den siste innleggelsen mannen hadde, et drøyt år før drapshandlingen.

Siktes for alvorlig vold

På sommeren, drøyt halvannet år før drapet, pågriper politiet Frank. Han blir varetektsfengslet og siktes for alvorlig vold. Varetektsfengslingen blir forlenget flere ganger. Retten oppnevner to rettspsykiatrisk sakkyndige for å vurdere om han er strafferettslig tilregnelig.

I midten av oktober undersøker de sakkyndige Frank. Erklæringen deres er ferdig i slutten av oktober. Denne konkluderer med at Frank var psykotisk både da han utøvde volden og også da

de sakkyndige seinere undersøker ham i fengselet. Ifølge erklæringen oppfyller Frank kriteriene for diagnosen paranoid schizofreni. På grunnlag av denne konklusjonen treffer retten en beslutning om at Frank skal overføres til varetektssurrogat i psykisk helsevern.

Varetektssurrogat

Etter straffeprosessloven § 188 er varetektssurrogat et alternativ til ordinær varetekt i fengsel. Domstolen bestemmer at siktede i stedet skal plasseres i en institusjon (5). Retten kan fastsette at vedkommende skal kunne holdes tilbake i institusjonen mot sin vilje og hentes tilbake hvis siktede rømmer. Hensikten er at pasienter som er for syke til å sitte i fengsel, overføres til sykehus.

I begynnelsen av november blir Frank overført fra fengsel til sikkerhetsposten ved sitt lokale sykehus. Den ene rettssakkyndige står oppført som innleggende lege. Straffeprosessloven § 188 blir oppført som innleggelsesparagraf, det vil si som lovhjemmel for innleggelsen. I pasientjournalen fra oppholdet er det ikke vist til noen plan eller formål for hva slags hjelp Frank skal få under innleggelsen. Like etter at Frank kommer til sykehuset skriver de rettspsykiatrisk sakkyndige en tilleggserklæring. Denne beskriver Franks voldsproblemer og behandlingsbehov. De sakkyndige anbefaler tvungent psykisk helsevern.

Rettspsykiatrisk erklæring

En rettspsykiatrisk erklæring er en medisinsk vurdering som domstolen har bestilt. Domstolen ønsker å finne ut om siktede kan regnes som strafferettslig tilregnelig på handlingstidspunktet. Retten kan blant annet ønske å finne ut om det er forhold som gjør at vedkommende ikke kan straffes og om det i stedet bør gis en særreaksjon, for eksempel i form av overføring til tvungent psykisk helsevern. Vanligvis oppnevnes to rettspsykiatrisk sakkyndige.

Behandles med antipsykotika

Under oppholdet blir Frank medisinert med høye doser av det antipsykotiske legemiddelet Zyprexa, et legemiddel han også fikk mens han satt i fengsel. Ellers står det få beskrivelser i journalen av hvilke behandlingstiltak han mottar i varetektssurrogatet.

Selv sier Frank at han hadde det vanskelig mens han var på sykehuset denne høsten.

"Jeg synes det var veldig tungt fordi jeg var syk og ustabil. Jeg slet hele tiden og ville bare ut, liksom. Jeg tenkte bare 'du skal ut' i hodet hele tiden, og jeg klarte ikke å få fred."

Rett før jul beslutter statsadvokaten å henlegge straffesaken på grunn av manglende bevis. Frank blir derfor løslatt fra varetektssurrogat. Sykehuset tilbyr videre behandling ved et distriktspsykiatrisk senter (DPS) eller videre frivillig opphold ved sikkerhetsposten, men Frank avslår.

"[Pasienten] gir ikke lenger uttrykk for åpenbare vrangforestillinger, men har fortsatt psykotiske ideer, avflatet stemningsleie og hypomant [oppblåst] selvbilde. Han er innforstått med at han ikke var helt realitetsklar under innleggelse", skriver sykehuset i epikrisen. Sykehuset finner ikke grunnlag i loven til å beholde ham mot sin vilje:

"Pasienten vurderes ikke å være frisk nok til å mestre utfordringene i hverdagen. Samtidig ikke syk nok til at det er kriterier for tvangstiltak."

Illustrasjonsfoto: Srdjan Randjelovic/Shutterstock

Skrives ut fra det psykisk helsevernet

Frank får tilbud om å fortsette med Zyprexa som han kunne få hos fastlegen. Han skrives ut til oppfølging i LAR (legemiddelassistert rehabilitering) med daglig utdeling av medisin. Det er ellers ingen videre plan for oppfølging i det psykiske helsevernet.

Frank sier i samtale med Ukom at han var psykotisk under hele innleggelsen. "Jeg var til og med psykotisk da jeg slapp ut." "… Jeg gikk bare rundt og hadde dumme tanker i hodet. Jeg har tenkt mye på det."

Etter drapet, litt over et år etter denne innleggelsen, dømmes Frank til overføring til tvungent psykisk helsevern. Han får i dag behandling ved den samme sikkerhetsposten som han var innlagt under varetektssurrogatet.

Frank forklarer at situasjonen nå er en helt annen enn da han var innlagt på sykehuset i varetektssurrogat:
"Det er godt å være her nå. Jeg er mer innstilt nå og har funnet meg mer til rette. Jeg innser at jeg skal være her, så da går det greit den veien".

Statens undersøkelseskommisjon
for helse-og omsorgstjenesten

Postboks 225 Skøyen
0213 Oslo
E-post: post@ukom.no
Org nr: 921018924